

Cuối Đời Lần Thân Nghĩ

Lê Thế Hiển

Đã ngoại tám mươi, qua bao sóng gió cuộc đời, còn ngồi gõ meo được, đã là một ân sủng trời cho. Thoáng một cái, Xuân Quý Mão đã tới. Ngồi lần thân nghĩ đến bài ca dao nhắc đến con mèo, không biết nó chứa đựng ý nghĩa gì mà nó sống mãi với thời gian. Nhưng rồi lại nghĩ, chưa chắc, vì những thế hệ con cháu chúng ta, ở trong nước cũng như ở nước ngoài, chúng chẳng cần biết tới làm gì vì cha mẹ chúng còn chẳng biết nữa là. Nay xin nhắc lại nhé :

*Con mèo mà trèo cây cau
Hỏi thăm chú chuột đi đâu vắng nhà
Chú chuột đi chợ đường xa
Mua mắm mua muối giỗ cha chú mèo !*

Mèo hỏi thăm chú chuột nghe có vẻ thân mật lắm đây ! Mèo coi chuột như chú em tuy khác giống. Chuột cam phận làm em của mình vì biết thân biết

phận mình yếu thế về nhiều mặt. Lôi thôi mèo chỉ ngoạm cho một miếng là đi đời. Đây cũng là thân phận nước Việt Nam sống cạnh anh Trung Quốc to và mạnh hơn, lúc nào cũng nhòm ngó thôn tính nên vẫn giữ lệ triều cống để sinh tồn.

Chú chuột còn phải thờ cha của mèo và đến ngày giỗ hàng năm vẫn cúng cấp chu đáo. Và mèo vẫn kiểm tra sát sao lắm. Mèo trèo lên nơi chuột ở trên cây cau là để kiểm tra đấy, dưới danh nghĩa hỏi thăm để che mắt thiên hạ vậy thôi. Biết chú chuột đi chợ về làm giỗ cha mình thì mèo an tâm nghĩ rằng em vẫn làm tròn bổn phận.

Ngày xưa lấy nông nghiệp là chính, cày cấy chăn nuôi tự cung tự cấp. Bữa ăn cây nhà lá vườn ít phụ thuộc bên ngoài. Riêng khoản muối thì phải ra chợ mua vì không sản xuất được. Có muối thì có nhà tự làm món mắm, có nhà không. Chú chuột không làm mắm nên phải mua cả muối lẫn mắm.

Chú chuột cam phận như thế nên mèo rất coi thường. Hứng lên là mèo vẫn bắt chuột để ăn thịt. Trước khi ăn mèo còn vờ cho đã thú tính rồi mới ăn. Mèo thường giả vờ lơ đãng, buông lỏng móng vuốt để chuột tưởng bỏ co chân chạy, nhưng chỉ một cái giờ tay là mèo chụp được ngay. Mèo làm

nhều lần như thế, chuột mệ̄t lử̄ nằ̄m đơ̄ ra là mề̄o đư̄a mề̄i vằ̄o mồ̄m nhai ngon lằ̄nh. Ngườ̄i lớ̄n, trề̄ con nhin thắ̄y chằ̄ng mặ̄t chũ̄t độn̄g lòn̄g vì̄ nghĩ̄ đơ̄n giằ̄n cho chũ̄t là̄ loạ̄i chỉ̄ là̄ kẻ̄ phá̄ hoạ̄i cằ̄n phá̄ đờ̄ đặ̄c nê̄n nuô̄i mề̄o để̄ làm̄ nhiệ̄m vụ̄ giết̄ chũ̄t. Hơ̄n nũ̄a, mề̄o ở̄ Việ̄t Nam thườ̄ng đố̄i nê̄n thắ̄y chũ̄t là̄ vồ̄ ngay.

Ở̄ Mỹ̄ khônḡ thắ̄y cằ̄nh mề̄o bắ̄t chũ̄t ằ̄n. Nhiề̄u chú̄ mề̄o thắ̄y chũ̄t cò̄n sớ̄ nũ̄a kĩa. Mề̄o chớ̄ ở̄ Mỹ̄ có̄ thứ̄c ằ̄n riề̄ng, đón̄g hợ̄p đằ̄ng hoằ̄ng. Mề̄o chớ̄ cò̄n có̄ bả̄o hiể̄m y tề̄, có̄ nhằ̄ thươ̄ng riề̄ng. Bắ̄c sĩ̄ thú̄ y là̄ nghề̄ đượ̄c nhiề̄u ngườ̄i chọ̄n theō hợ̄c.

Ngườ̄i Mỹ̄ cũ̄ng biế̄t mề̄o và̄ chũ̄t khônḡ ư̄a nhằ̄u nê̄n Hollywood làm̄ mặ̄t loạ̄t phim̄ mề̄o vớ̄i chũ̄t rắ̄t nổī tiế̄ng có̄ tề̄n “Tom and Jerry”, ngườ̄i lớ̄n trề̄ em đề̄u thắ̄ch. Tronḡ phim̄, chũ̄t Jerry tuȳ nhỏ̄ nhũ̄ng lằ̄nh lẹ̄ nhiề̄u mưū mề̄o luô̄n trề̄u ghēo chú̄ mề̄o Tom xắ̄t bắ̄t xằ̄ng bằ̄ng. Nhằ̄n vậ̄t chú̄ chũ̄t Mickey đơ̄ nhằ̄ làm̄ phim̄ hoặ̄t hìn̄h Walt Disney sắ̄ng tặ̄o rằ̄ thề̄ nổī đằ̄nh khắp̄ thề̄ giớ̄i. Hìn̄h chú̄ chũ̄t có̄ đờ̄i tai to quá̄ khỏ̄ và̄ đờ̄i mắ̄t thô̄ lớ̄ ai nhin cũ̄ng ư̄a. Chú̄ là̄ niề̄m vui tuổ̄i thơ̄ củā mặ̄i lử̄a tuổ̄i.

Bê̄n trê̄n đầ̄ nóī đế̄n bàī ca đạ̄o liề̄n quằ̄n đế̄n loạ̄i mề̄o tươ̄ng đố̄i đễ̄ hiể̄u. Naȳ xin đề̄ cậ̄p đế̄n mặ̄t

bài ca dao liên quan đến con người nhưng lại rất khó hiểu, cần lãnh giáo những vị thông hiểu hơn. Bài ca dao như thế này :

*Thằng Cuội ngồi gốc cây đa
Bỏ trâu ăn lúa gọi cha ời ời
Cha còn cắt cỏ trên đồi
Mẹ thời cưỡi ngựa đi mời quan viên
Ông thầy cầm bút cầm nghiên
Ông thầy cầm tiền đi chuộc lá đa !*

Cuội là tên quen thuộc của một nhân vật dân gian rất gần gũi thân thương và thường được gọi thân mật bằng “chú” cũng như “chú chuột” vậy. Nhưng trong bài ca dao này lại gọi Cuội bằng thằng có vẻ dễ người quá ! Thôi thì cũng được đi.

Cuội cũng chẳng khác chi nhân vật A Q của nhà văn Lỗ Tấn ở Trung Quốc vậy, nhưng lại rất tiêu biểu cho người dân Trung Quốc ở thế kỷ trước, thời bị Nhật Bản và các nước Tây Phương coi thường, gọi là “Đông Á Bệnh Phu”.

Cuội đi chăn trâu nhưng lại không chăn mà vào ngồi tránh nắng dưới gốc cây đa nên trâu mới mò vào ruộng lúa mà ăn. Cuội nhìn thấy nhưng lại không ra đuổi trâu đi mà chỉ gọi cha ời ời. Biết trâu

ăn lúa mà không đuổi, chỉ gọi cha cho ra về có biết và có can thiệp đấy chứ ! Nhưng trâu ăn lúa người ta chứ đâu ăn lúa nhà mình. Không biết nhà Cuội có ruộng hay không, bài ca dao không đề cập tới. Nhưng cha Cuội còn đang cắt cỏ trên đồi, có nghe thấy tiếng gọi của Cuội hay không thì không biết, nên Cuội cứ phải ời ời gọi mãi.

Rồi bài ca dao nhảy ngang đưa mẹ của Cuội vào cuộc, mẹ thời cỡi ngựa đi mời quan viên ! Đàn bà nhà quê mà cưỡi ngựa quả là hiếm gặp ! Mẹ Cuội lại cưỡi ngựa đi mời quan viên để làm gì, bài ca dao cũng không nói tới. Cũng chẳng liên quan gì tới việc Cuội bỏ trâu ăn lúa cả. Thế là thế nào? Rồi để cho hiệp vận với chữ VIÊN ở câu trên thì ông thầy cầm bút cầm nghiên nhảy vào rất ngang xương. Chắc là ông thầy giúp viết đơn kiện gì đây ! Nhưng ông thầy không làm việc ấy mà lại làm cái việc cầm tiền đi chuộc lá đa. Cái lá đa có quý báu gì mà phải đem tiền đi chuộc? Như vậy cái lá đa ở đây phải hiểu theo nghĩa cành đa lẫn củ đa trong thơ Hồ Xuân Hương rồi. Thế mà vẫn bị chê là chưa xứng với cái hang hùm đâu. Bài ca dao với nhiều câu hỏi như thế vẫn sống mãi với thời gian, giống như câu Sấm Trạng Trình bí ẩn vậy.

Xuân mới, năm mới Quý Mão nói chuyện mèo
với niềm hy vọng thanh bình đến với mọi người.

Thân chúc BẠN TA vui khỏe bình an.■

Lê Thế Hiển

